

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТОКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

О.П. РАТУШНА, к.е.н.

Уманський національний університет садівництва

У статті розглянуто суть та сегменти дії управлінського обліку на підприємстві. Запропоновано структуру управлінського обліку за сегментами діяльності та дослідження формування інформаційних потоків управлінського обліку за рівнями управління.

Ключові слова: управління, управлінський облік, інформаційні потоки, сегменти діяльності, центри відповідальності.

Зростання ролі інформації при управлінні господарюючим суб'єктом зумовлює необхідність пошуку шляхів систематизації процесу її формування. Такою системою на кожному підприємстві є бухгалтерський облік, який визначений Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Проте з всезростаючою потребою у більш деталізованій інформації виникає необхідність ведення обліку за сегментами її виникнення. Причому така інформація для користувача повинна бути обробленою і підготовленою, а це забезпечується впровадженням в діяльність господарюючого суб'єкта управлінського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ролі управлінського обліку в діяльності суб'єктів господарювання здійснювались такими вченими як С.Ф. Голов, Л.В. Нападовська, М.В. Кужельний, В.О. Шевчук, Л.К. Сук, Н.В. Прохар, П.Й. Атамас, В.Ф. Палій,

В.М. Грибановський, Д.В. Войко, А.Х. Рахметов тощо. Проте важливим залишається продовження дослідження порядку формування управлінської інформації та ролі організації управлінського обліку на підприємстві.

Методика досліджень. При проведенні досліджень було застосовано графічний метод для наочного сприйняття теоретичного матеріалу. Узагальнення і систематизація результатів досліджень науковців з даної тематики було здійснено монографічним методом.

Результати досліджень. В Законі України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" внутрішньогосподарський (управлінський) облік визначено як систему обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

Зауважимо, що по суті дана система ґрунтується не на процесі реєстрації, вимірювання інформації, а на її підготовці та обробці до стану в якому вона буде подана користувачу. Класичне розуміння внутрішньогосподарського (управлінського) обліку зводиться до вимірювання і реєстрації виробничих витрат та визначення собівартості продукції, що не в повній мірі відповідає визначенню, даному в законі. Такі функції характерні виробничому обліку. Тому вважаємо, що ототожнювати управлінський і виробничий облік недоцільно, так як на нашу думку управлінський облік є поняття набагато ширшим і загальнішим ніж виробничий.

Вчений Грибановський В.М. визначає управлінський облік як внутрішню інформаційну систему, яка надає інформацію для прийняття рішень. До основних завдань цієї системи науковець відносить калькуляцію собівартості продукції, робіт, послуг (виробничий облік), планування (бюджетування), аналітичні розрахунки і як результат – надання управлінської звітності (рис. 1).

Виробничий облік здійснює збір даних про виробничі витрати для оцінки вартості виготовленої продукції. Саме виробничий облік здійснює формування інформації, яка потім використовується для аналізу і планування. Планування (бюджетування) – процес визначення дій, які повинні бути виконані в

майбутньому. Аналіз – це інформаційна підготовка для прийняття рішень, оцінки варіантів і альтернатив, сприяє кращому сприйняттю інформації. Управлінська звітність – це сукупність впорядкованих показників. В ній дається інтерпретація відхилень від цілей, планів і кошторисів [1].

Управлінський облік		
Облік витрат і калькуляція собівартості (виробничий облік)	Планування (бюджетування)	Аналітичні розрахунки
Управлінська звітність		

Рис. 1 Структура управлінського обліку [1]

Система управлінського обліку в управлінні діяльністю підприємства не повинна обмежуватись лише обліком виробничих витрат, а і охоплювати інші сегменти діяльності. І тому визначаємо, управлінський облік, як систему обробки та підготовки інформації для внутрішніх користувачів за всіма сегментами управління діяльністю господарюючого суб'єкта (рис. 2).

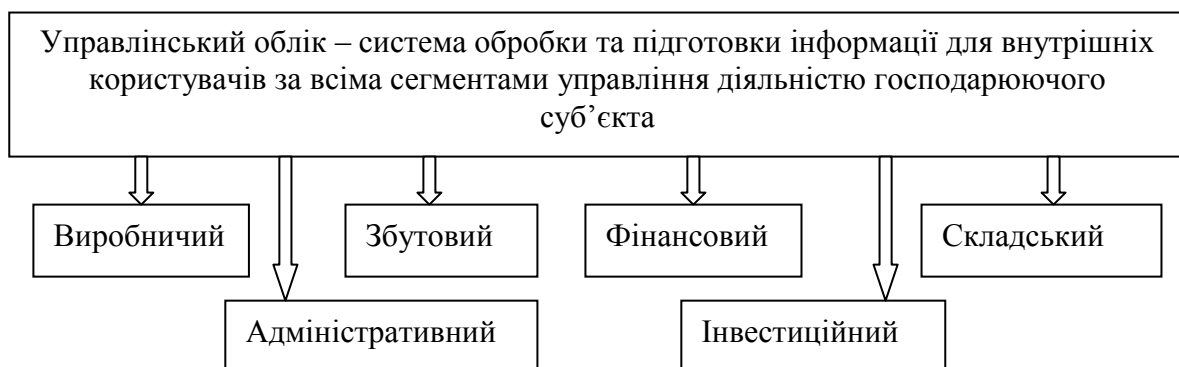

Рис. 2 Сегменти дії управлінського обліку

** розроблено автором*

Виявлення, вимірювання, реєстрація, накопичення, узагальнення, зберігання та передача інформації, відповідно до визначення даного в Законі України, за вказаними сегментами здійснюється в процесі ведення бухгалтерського обліку, який є ширшим за охопленням виконуваних завдань. Саме дані

бухгалтерського обліку і використовуються для подальшої обробки відповідно до вимог користувачів.

За виробничим сегментом формується облікова інформація про витрати виробництва, калькуляцію собівартості продукції та її оприбуткування. Складський сегмент включає інформацію про склад і розміщення запасів матеріальних цінностей, готової продукції. Адміністративний сегмент характеризується витратами на забезпечення діяльності адміністративно-управлінського персоналу, здійсненими трансакційними витратами. Збутовий сегмент включає всі витрати пов'язані з організацією реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції та одержаної виручки від реалізації.

Розглянуті сегменти відображають основну діяльність підприємства, проте важливими залишаються і такі сегменти як інвестиційний і фінансовий. Вони відображають процес обробки інформації щодо прийняття інвестиційних та фінансово-кредитних рішень. Отже, за своєю суттю управлінський облік охоплює всі сегменти звичайної діяльності господарюючого суб'єкта в частині підготовки, обробки та узагальнення облікової інформації для конкретних завдань і запитів користувачів.

Структуру, запропоновану Грибановським В.М. (рис. 1), можна розглядати як загальну в межах основної діяльності підприємства. Враховуючи необхідність формування інформаційних потоків за всіма сегментами діяльності підприємства і розгляд управлінського обліку як комплексної інформаційної системи управління пропонуємо наступну структуру управлінського обліку рис. 3.

Зрозуміло, що відособлено ми не можемо розглядати управлінський облік без виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення інформації за визначеними сегментами. Управлінський облік розглядаємо, відповідно до визначення, за двома основними напрямками – обробка та підготовка інформації.

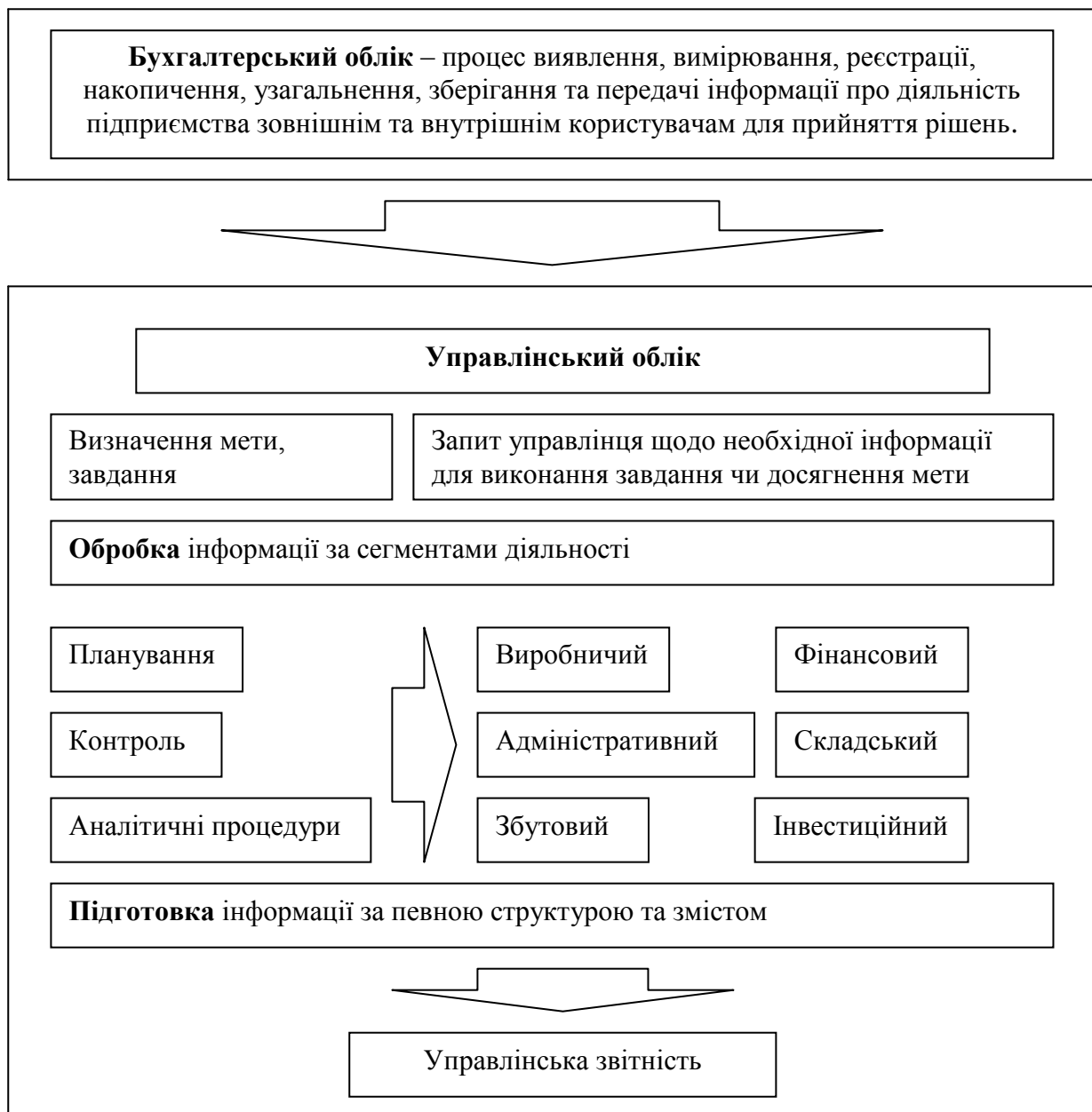

Рис. 3 Структура управлінського обліку

** розроблено автором*

Обробку інформації пропонуємо здійснювати за трьома рівнями: планування, контроль та аналітичні процедури. На рівні планування встановлюються планові чи нормативні значення, які будуть використані для визначення відхилень. Це забезпечить формування внутрішньогосподарських звітів з виконанням принципу побудови за відхиленнями. Рівень контролю може бути забезпечений внутрішніми службами підприємства чи проведенням окремих методичних процедур для виконання вимоги достовірності і точності

інформації, яка буде використовуватись. Аналітичні процедури застосовуються для розрахунку системи показників, які будуть характеризувати певний напрям дослідження.

Оброблена інформація повинна бути підготовлена (систематизована, структурована) для потреб користувачів у вигляді внутрішньогосподарських (управлінських) звітів. При цьому такі звіти можуть формуватись за всіма сегментами звичайної діяльності підприємства.

Оброблена і підготовлена інформація в межах управлінського обліку буде використана управліннями різних структурних рівнів організації підприємства. Погоджуємось з думкою автора Фам Хонг Аня [4] який вважає, що для ефективного управління велике значення є розмежування потоків інформації за різними рівнями управління. При цьому для організації управлінського обліку у В'єтнамі він пропонує використовувати чотирирівневу систему формування інформаційних потоків: найвищий рівень представлений Збалансованою системою показників; на наступному рівні системи управління – управлінський баланс, звіт про прибутки і збитки, звіт про рух грошових коштів; третій рівень системи містить звіти, які містять більш деталізовану інформацію про статті балансу; четвертий рівень – розробка управлінського плану рахунків, який буде деталізованим доповненням до бухгалтерського плану рахунків. При цьому автор вважає, що успішне функціонування управлінського обліку ґрунтується на наявності в підприємства чіткої системи центрів фінансової відповідальності: витрат, доходів, маржинального доходу, прибутку, інвестицій тощо.

Запропонована нами структура управлінського обліку (рис. 3) характерна для формування інформаційного потоку на будь-якому рівні управління з різницею у наповненості, структурі та змісті підготовлених звітів. Це дозволяє розмежувати потоки інформації підготовленої в управлінському обліку за рівнями управління (рис. 4).

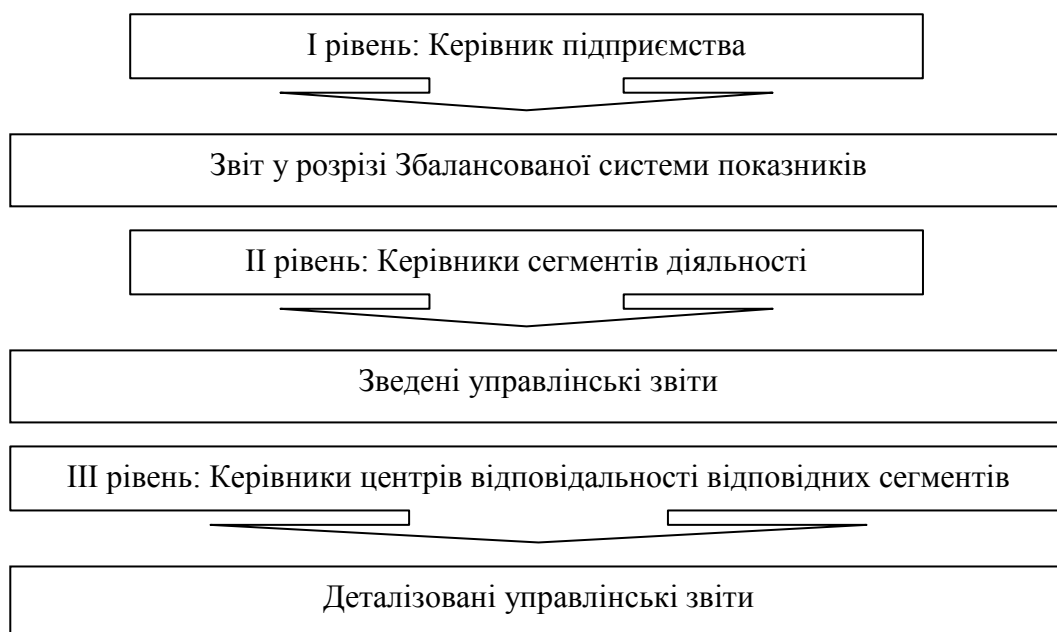

Рис. 4 Рівні представлення звітної інформації управлінського обліку

Для найвищого рівня управлінського персоналу дані будуть представлені у формі Збалансованої системи показників з основними ключовими показниками ефективності. Тобто керівник матиме узагальнену інформацію за усіма складовими Збалансованої системи показників: фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання та розвиток. В кожному наступному рівні управлінська інформація формуватиметься в більш деталізовано, що дозволить приймати оперативні рішення.

Висновки. Отже, роль управлінського обліку в системі управління не повинна обмежуватись лише обліком процесу виробництва, а і охоплювати збутовий, фінансовий, складський, адміністративний, інвестиційний сегменти. Дослідження суті управлінського обліку дозволило сформувати його структуру за трьома рівнями: планування, контроль, аналітичні процедури для будь-якого сегменту діяльності. Така організаційна структура управлінського обліку забезпечує формування інформаційних потоків на всіх рівнях управління господарюючим суб'єктом. Сформована інформація буде представлена у вигляді управлінських звітів з різницею у наповненості, структурі та змісті підготовлених звітів.

Література:

1. Грибановский В.М. Концепция управленческого учета на современном этапе развития экономики России / В.М. Грибановский // Управленческий учет. – 2005. – № 1. – С. 54 – 60.

2. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996, зі змінами № 675 від 03.09.2015 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

3. Лучик Г.М. Управлінська інформація – як забезпечення застосування аналітичних процедур у системі прийняття управлінських рішень / Г.М. Лучик // Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції "Теорія і практика сучасної економіки" (20–21 липня 2012 р.). – Одеса: ГО «Центр економічних досліджень та розвитку», 2012. – С. 111-113.

4. Фам Хонг Ань Организация управленческого учета во Вьетнаме / Фам Хонг Ань // Бухгалтерский учет. – 2011. – № 12. – С. 115 – 117.

References:

1. *Gribanovskiy, V. M. (2005). The concept of management accounting at the present stage of the development of Russian economy, Management accounting, № 1, pp. 54 – 60. (rus)*

2. *The Law of Ukraine “On Accounting and Financial Reporting in Ukraine” dated 16.07.1999 № 996-14, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.*

3. *Luchykh, H. M. (2012). Management data for analytical review in management decision system. Collection of works of International scientific and practical conference “Theory and practice of modern economy”. Odesa, 2012, pp. 111-113.*

4. *Fam Khong An. (2011). Organization of management accounting in Vietnam, Accounting, № 12, pp. 115–117. (rus)*

Аннотация

О.П. Ратушная

РОЛЬ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА В ФОРМИРОВАНИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ПОТОКОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Возрастание роли информации при управлении хозяйствующим субъектом вызывает необходимость поиска возможности для систематизации процесса ее формирования. Причем такая информация для пользователя должна быть обработанной и подготовленной, а это обеспечивается внедрением в деятельность хозяйствующего субъекта управленческого учета.

Проведенное исследование позволило определить, управленческий учет как систему обработки и подготовки информации для внутренних пользователей по всем сегментам управления деятельностью хозяйствующего субъекта.

Обработку информации предлагаем осуществлять за тремя уровнями: планирование, контроль и аналитические процедуры. На уровне планирования устанавливаются плановые или нормативные значения, которые будут использованы для определения отклонений. Это обеспечит формирование внутрихозяйственных отчетов с выполнением принципа построения по отклонениям. Уровень контроля может быть обеспечен внутренними службами предприятия или проведением отдельных методических процедур для выполнения требования к используемой информации – достоверности и точности. Аналитические процедуры применяются для расчета системы показателей, которые будут характеризовать определенное направление деятельности. Обработанная информация должна быть подготовлена для нужд пользователей в виде внутрихозяйственных (управленческих) отчетов.

Предложенная нами структура управленческого учета может быть использована для формирования информационного потока на любом уровне управления с разницей в наполненности, структуре и содержании подготовленных отчетов. При этом такие отчеты могут формироваться по всем сегментам обычной деятельности предприятия.

Для высшего уровня управленческого персонала данные будут представлены в форме сбалансированной системы показателей с основными ключевыми показателями эффективности. На каждом следующем уровне управленческая информация будет представлена более детально, что позволит принимать оперативные решения.

Ключевые слова: *управление, управленческий учет, информационные потоки, сегменты деятельности, центры ответственности.*

O. P. Ratushna

ROLE OF MANAGEMENT ACCOUNTING IN THE FORMATION OF INFORMATION FLOWS IN A BUSINESS ENVIRONMENT

The increasing role of information in business management involves the need of search for the ways of systematization the process of its formation. Moreover, such information for users should be filtered and organized, and this process, in turn, involves the implementation of management accounting in enterprise activity.

The investigation made it possible to determine the concept «management accounting» as the system of processing and compilation for internal users at all points of business management.

Three levels of processing of information are suggested: planning, regulation and analytical review. At the planning-level plan and regulation values are defined, which are used for divergence determination. This apparently provides the formation of internal returns according to divergence approach. The control-level is provided by business internal services or by carrying out certain systematic procedures carrying-out of requirements for reliability and accuracy of information. Analytical review is used for calculation, which characterizes the certain business line. The processed information should be prepared for users' needs by means of enterprise cost records (management accounting).

The suggested model of management accounting can be used for information flow formation at any level of management with the difference in structure and

content of prepared account. Thus, these reports can be drawn up on all the segments of ordinary enterprise activity.

For the higher managerial staff the records are presented through balanced scorecard system with key indicators of effectiveness. At each next level management data will be presented in more detail for operative decision making.

Keywords: *management, management accounting, information flows, business segments, responsibility centers.*